

Die NG Kerk en apartheid

Navrae: Moderamen, NG Kerk in SA, Februarie 2013 – skriba@kaapkerk.co.za

1. Agtergrond

- 1.1 Tydens die sinode van die NG Kerk Wes-en Suid-Kaapland in 2007 te Goudini was daar afgevaardigdes wat beswaar aangeteken het teen die feit dat die NG Kerk al voorheen aan almal verskoning gevra het vir sy ondersteuning van apartheid, maar nog nie aan sy eie lidmate nie. Die mening is uitgespreek dat die kerk sy lidmate mislei het en 'n verskoning verskuldig is. Die sinode het dit vervolgens aan sy moderamen opgedra om hieroor na te dink en leiding te gee. Die moderamen het sedertdien by 'n aantal geleenthede hieroor besin. Dit was sinvolle en goeie gesprekke, maar ons het ook besef dat die saak veelkantig is en dat ons goed sal doen om iewers vorentoe selfs meer omvattend onself hieroor te verantwoord. Die moderamen bied in hierdie dokument 'n aantal perspektiewe vanuit sy besinning waarmee ons hoop om lidmate te help om hulle eie aandeel, of gebrek daaraan, aan apartheid te beoordeel.

2. Die NG Kerk het reeds skuld bely

- 2.1 Die NG Kerk het oor die afgelope twee dekades baie deeglik kennis geneem van die skadelike gevolge van apartheid. Die benadeling van mense, die miskenning van mense se waardigheid, die groot ongelykhede tussen mense, die persoonlike lyding en verliese wat mense gely het en talle ander gevolge van die ideologie van apartheid het die kerk tot diepe selfondersoek en belydenis genoop. Die groot aandeel wat die NG Kerk gehad het aan die teologiese regverdiging van apartheid, en daarom direk en indirek aan hierdie gevolge van apartheid is welbekend en geboekstaaf deur talle teoloë, historici en ander akademici. Die kerk het ook reeds verskeie besluite geneem waarmee sy skuld en aandadigheid erken en aanvaar is en waarmee vergifnis gevra is aan diegene wat gely het en steeds ly aan die gevolge van apartheid. Alle uitsprake in hierdie dokument moet dus ook gesien word teen die agtergrond van die besluite wat reeds hieroor deur die kerk geneem is. Die kerk is ook deeglik daarvan bewus dat die negatiewe gevolge van apartheid nog steeds 'n groot impak het op die lewe van mense in Suid-Afrika.

3. Sogenaamde bevoorreedes wat inderwaarheid ook benadeel is

- 3.1 Aangesien die kerk reeds skuldbelydenisse teenoor die sogenaamde benadeeldes van apartheid gedoen het, val die fokus van hierdie dokument nou op die gevolge van die kerk se apartheidsteologie vir diegene wat sogenaamde bevoorreedes was van die ideologie en politieke sisteem van apartheid.
- 3.2 Terwyl die kerk bewus is daarvan dat bevoordeling van blankes groot afmetings aangeneem het, is ons ook onder die indruk daarvan dat daar 'n groot skadukant aan hierdie bevoordeling was. Die bevoorregtes van apartheid se beskouinge oor mense, asook hulle verwagtinge ten opsigte van 'n sekere lewenstandaard het destyds toenemend geskoei geraak op die ongelykhede, ongeregtigheid en bevoordeling wat gepaardgegaan het met die politieke bedeling van apartheid. 'n Sondige meerderwaardigheid is in baie gevalle gekweek en versterk. In vele situasies is daar sonde gedoen deur die miskenning, vernedering en misbruik van mense. Die sondaars het daarin gely dat hulle skuldig was voor God. Baie mense het ook na die ontbloting van hierdie vergrype met diep skuldgevoelens en vernedering geworstel. Mense verkeer ook steeds in innerlike stryd om aan hulle rassevooroordele te ontkom. Diepgewortelde rassevooroordele en agterdog maak dit ook vir baie mense uiters moeilik om aan te pas in die nuwe demokratiese bedeling.

3.3 Baie lidmate is vanweë hulle ontnugtering met die NG Kerk se teologiese onderskrywing van apartheid van hulle kerk, en dus hulle geestelike tuiste, vervreem. Baie lidmate het selfs in diep geloofskrisisse beland. Die dwaling van die kerk het dus ernstige negatiewe gevolge ingehou vir mense se verhouding met God, vir gelowiges se verbondenheid aan die geloofsgemeenskap en vir die geloofwaardigheid van die Evangelie.

4. Diensplig

4.1 Baie lidmate van die kerk is ook erg ontwrig deur die nasionale dienspligstelsel van destyds waarin slegs blanke mans deur wetgewing verplig is tot, eers een jaar militêre diens, en later twee jaar. Hierdie stelsel het nie net duisende mans die geleentheid ontnem om in hulle loopbane vordering te maak nie, maar het radikale gevolge gehad vir individue en families op emosionele, ekonomiese en geestelike vlak. Die trauma, ontberinge, blootstelling en verliese wat gepaardgegaan het met die opleiding en operasionele ontplooiing van soldate, strek veel verder as wat ooit bereken kan word. Ten spyte van die werklikheid dat daar ook positiewe verhale en uitkomst in mense se lewens binne hierdie geskiedenis was, is die kerk deeglik bewus van die verrykende skadelike gevolge van hierdie stelsel.

5. Aftakeling van apartheid

5.1 Die kerk erken ook dat in die proses van die aftakeling van apartheid en die demokratisering van ons samelewing, diegene wat voorheen bevoordeel is geweldige aanpassings moes maak en moes ly aan die gevolge van dit wat voorheen verkeerd gedoen is. Baie mense het hulle werk verloor, mense moes dikwels hulle voordelige posisies prysgee en talle beleef diskriminasie wat betref studieleentehede, toekenning van beurse en werksgeleentehede. In die staatsdiens is kundigheid dikwels prysgegegee ter wille van regstelling met skadelike gevolge vir mense van alle rasse in ons land. Standaarde van dienslewering in skole, hospitale en ander staatsinstellings het gevolglik op talle plekke onder druk gekom. Hoewel die kerk die noodsaaklikheid van die regstelling begryp, neem dit niks weg van die werklikheid dat mense wat voorheen bevoordeel is, asook hulle nageslag, dikwels in die proses van regstelling ergere benadeling en skade beleef nie. Hierdie slegte gevolge kan ook nie altyd onder die dekmantel van regstelling geregverdig word nie.

6. 'n Kerk wat foute maak

6.1 Die vraag in ons tyd is hoe dit gebeur het dat 'n kerk wat erns maak met die Skrif kon deel hê aan 'n bedeling soos apartheid met sy omvattende skadelike gevolge. Die kerk is immers vasbeslote om nooit weer 'n politieke of ekonomiese bedeling goed te keur of dit te onderskryf met teologiese argumente soos wat dit met apartheid gedoen is nie.

6.2 Daar was baie lidmate en leiers in die kerk wat tydens die apartheidbedeling onvermoed geprotesteer het teen die kerk se ondersteuning en regverdiging van hierdie ideologie. Hulle het dit dikwels gedoen ten spyte van groot persoonlike opoffering, vernedering en ontbering. Die kerk het nie genoegsaam geluister na hierdie persone nie. Hulle stemme is trouens dikwels doelbewus stilgemaak. Die kerk het gekies om hom eerder te laat lei en beïnvloed deur:

6.2.1 sy intieme verhouding met die Afrikanervolk,

6.2.2 die stryd van Afrikaners om politieke en ekonomiese mag in Suid-Afrika te verkry ná Britse kolonialisme,

6.2.3 die lees van die Bybel deur die bril van volksbelang, 'n on-Bybelse mensbeskouing en gevolglik 'n misverstaan van die gelyke posisie van mense voor God,

6.2.4 aannames oor die inherente verskille tussen mense en die andersheid en minderwaardigheid van swart mense,

- 6.2.5 'n kerkbegrip wat nie rekening gehou het met die eise van die Skrif oor eenheid, geregtigheid en versoening nie,
 - 6.2.6 aannames wat nie rekening gehou het met die eise van die Bybel vir eenheid, geregtigheid en versoening in die samelewing nie,
 - 6.2.7 afskeiding van ander kerke sodat die Skrif al meer in isolasie gelees is,
 - 6.2.8 dat ons denke oor God nie radikaal genoeg Christelik was nie en daarom nie die diepte van God se liefde en genade vir ons en die omvang van Christus se verlossing en erns van sy aanspraak op ons totale lewens besef het nie.
- 6.3 Die NG Kerk het dus groot foute gemaak deur die Bybel te lees deur die bril van eie belang.
- 6.4 Een van die belangrikste kenmerke van 'n gereformeerde kerk is egter dat ons verstaan dat ons net ten dele ken en dat ons wanneer ons foute maak dit kan erken en bely en regstel. Hoewel ons dus ons beperkte insigte van die verlede van harte bely, weet ons ook dat ons steeds onderhewig is en bly aan gedeeltelike kennis en insig. Ons is as kerk egter opnuut daartoe verbind om met openheid, deernis en vertrouwe leerbaar te wees en voortdurend te vra na die wil van ons Hoof.

7. Wie moet ons blameer vir die kerk se foute?

- 7.1 Politieke en geestelike leiers asook teoloë uit die geledere van die kerk het dikwels die regverdiging verskaf wat aan die ideologie en die praktyk van apartheid 'n skyn van aanvaarbaarheid gegee het. Die sinodes of vergaderinge van die kerk het deur besluitneming beslag gegee aan die heersende teologiese oortuigings en die aannames van daardie tyd. Die krag van die gesamentlike besluite ter ondersteuning van apartheid het uiteraard stukrag verleen aan die oortuigings van leiers en lidmate. Kerklike leiers het inderdaad 'n beduidende rol gespeel om indertyd die regering en ook lidmate te beïnvloed.
- 7.2 Almal wat deel was van die kerk moet egter verantwoordelikheid aanvaar vir die impak van die kerk se deelname aan en onderskrywing van apartheid. In elke kring was lidmate immers verantwoordelik om getrou aan die Evangelie geregtigheid na te jaag en met liefde en deernis op te tree. Almal moes kon onderskei dat daar diskriminasie plaasvind op alle vlakke van die samelewing wat nie versoenbaar is met die boodskap van die Evangelie nie. Almal sou binne en buite die kerk kon protesteer teen die gevolge van hierdie ideologie. Die feit dat goeie bedoelinge dikwels as teenargument aangebied word, bied geen regverdiging en betaam nie die kerk nie. Almal moes op een of ander wyse bewus word daarvan dat apartheid, soos dit uitgespeel het in die lewe van mense in hulle onmiddellike omgewing, nie in terme van die Evangelie regverdigbaar was nie. Daarom aanvaar die kerk in sy geheel verantwoordelikheid vir sy aandeel aan apartheid.

8. Kan ons weer foute maak?

- 8.1 Die kerk bestaan uit sondige mense met beperkte perspektiewe op die waarheid. Ons sal daarom nooit gevrywaar wees teen dwaling en onbegrip nie. Die duur les wat ons geleer het met apartheid, maak ons egter nou deeglik sensitief en bewus van die feit dat ons
 - 8.1.1 die Bybel met 'n sosiale bril lees en binne 'n bepaalde konteks,
 - 8.1.2 die Skrif moet lees saam met ander kerke om ons beperkte insigte te verbreed,
 - 8.1.3 'n luisterende kerk moet wees wat die Bybel lees saam met mense wat in ander omstandighede verkeer as diegene wat bevoorreg is, byvoorbeeld saam met armes, gestremdes, verontregtes,
 - 8.1.4 nie ander agendas as die koms en bou van die Koninkryk van God in die kerk moet najaag nie,
 - 8.1.5 alle mense van gelyke waarde voor God moet ag,

- 8.1.6 die kern van die evangelie nie moet verskraal tot persoonlike verlossing alleen nie, maar dit ook moet sien as 'n versoende lewe met al God se kinders in 'n ontaarde wêreld,
- 8.1.7 baie moeite moet doen in ons kerklike vergaderings om die Skrif te bestudeer ten einde Christus se wil te onderskei.

9. Die verantwoordelikheid en roeping van die kerk om te help herstel

- 9.1 Ons is oortuig dat Jesus Christus, die Hoof van die kerk, van ons vra om in hierdie tyd in Suid-Afrika deel te neem aan die heling van ons land. Ons glo dat heling moet fokus op die eenheid van die kerk, versoening tussen mense en die najaag van geregtigheid vir al God se mense. Om dit te verwesenlik, sal baie gedoen moet word om die skade en ongelykhede van die verlede aan te spreek en te herstel. Ons glo egter dat die foute van die verlede en die kragtige boodskap van die evangelie ons oproep tot die vorming van nuwe gewoontes wanneer ons saam met mekaar en ander soek na Sy wil.
- 9.2 Ons wil deur die bevordering van 'n verantwoordelike Skrifbeskouing en -hantering, sensitiwiteit vir die voortgesette nagevolge van apartheid, die najaag van geregtigheid sonder aansiens des persoons, die bevordering van 'n gesonde Christelike mensbeskouing, en die bevordering van versoening en eenheid met ons susterskerke verdere beslag gee aan die heling van ons land. Ons is ook daartoe verbind om met ywer die nuwe lewe in Christus te verkondig as 'n lewe van geregtigheid vir alle mense. Ons sal dit biddend doen, dat Hy ons sal bewaar van dwaling en die najaag van enige ander belang as die koms van sy Koninkryk.

10. Bemoediging

- 10.1 Ons glo in die radikale vergifnis wat deur Christus se kruisdood bewerk is. Ons glo dat die bloed van Jesus sondaars reinig van alle ongeregtigheid, dat dit telkens oproep tot 'n nuwe lewe in Christus en dat dit die vrymoedigheid bied om opnuut 'n positiewe bydrae te lewer tot die wêreld waarin ons leef. Deur die krag van Christus se kruisdood en versoeningswerk leef die kerk daarom nie onder die wolk van skuldgevoelens oor die verlede nie, maar met 'n nederige vasberadenheid om gehoorsaam en diensbaar te wees aan die evangelie.
- 10.2 Ons roep dus elke gelowige op om saam met ons voortdurend die vergifnis van Jesus gelowig toe te eien en om Hom telkens met nuwe ywer en gehoorsaamheid te volg. Talle onder ons getuig van die vreugde daarvan om eenheid, versoening en geregtigheid na te jaag en te beoefen. Dit is 'n heerlike roeping. Waar hierdie roeping uitdrukking vind, word daar spontaan lof en eer aan die Here gebring.
- 10.3 Ons roep dus ook elke gelowige op om met oorgawe eienaarskap van hierdie roeping te aanvaar. Saam kan ons 'n nuwe gemeenskap bou van gelowiges wat in navolging van Christus oral aan mense in ons land en die wêreld hoop bied. As ons almal daaglik fyn geloofsonderskeiding beoefen, kan ons 'n groot bydrae lewer tot die heling van mense se lewens, tot versoening in verhoudings en tot die regverdige en waardige hantering van alle mense. Ons is opgewonde oor die rol wat die NG Kerk kan speel om die herstellende krag van die evangelie in Suid-Afrika en die wêreld te beliggaam en te demonstreer.
- 10.4 Ons bid, soos Paulus vir die gemeente van Filippi, ook vir ons kerk dat ons "liefde al hoe meer sal toeneem in begrip en fyn aanvoeling sodat ons die dinge sal kan onderskei waarop dit werklik aankom. Dan sal julle op die dag wanneer Christus kom, onberispelik en sonder blaam wees, deur Jesus Christus sal julle geheel en al in die regte verhouding met God wees, tot sy lof en eer." (Fil 1:9-11)

Christus is Here. In en deur Hom is daar nuwe lewe en hoop.